

Методи роботи школи з батьками

Автор: Дякова Альона Сергіївна

Організовуючи навчання батьків, враховують рівень їх підготовки до сприймання головних теоретичних положень методики виховання дітей у сім'ї та визначають рівень популярності викладання цього матеріалу. Турбота школи про виховання дітей в сім'ї реалізується через педагогічну освіту батьків, залучення їх до виховної роботи з учнями у школі. Передусім педагоги мають можливість впливати на батьків через їхніх дітей, які навчаються в школі. А.С.Макаренко вважав, що це найдоступніший спосіб зв'язку школи і сім'ї. Його цінність не лише в тому, що він оперативний, а й у тому, що учень, який засвоїв певні вимоги вчителя, доводить ці вимоги до відома батьків, переконує в необхідності дотримуватися їх.

Спеціальну виховну роботу проводять із сім'ями, які допускають відхилення у вихованні дітей.

Роботу з педагогічно неспроможними сім'ями спрямовують передусім на підвищення їх психолого-педагогічного рівня. З цією метою їх залучають до загальної системи педагогічного всеобучу, влаштовують консультації з окремих питань виховання дітей у сім'ї.

Із сім'ями педагогічно пасивними працюють переважно індивідуально, домагаючись розуміння батьками хибності своєї поведінки, пробудження почуття відповідальності за виховання дітей, усвідомлення потреби перебудувати систему стосунків у сім'ї, своєї вини, помилок, бажання докорінно змінити сімейний уклад.

У роботі з антипедагогічними сім'ями спираються на те, що вони також хочуть бачити власних дітей чесними, культурними, здоровими, щасливими. З ними обговорюють упущення у вихованні дітей, накреслюють шляхи усунення їх, зміни сімейних стосунків. З батьками цієї групи працювати важко, і не слід сподіватися на швидкі наслідки, але важливо посіяти в них сумніви у правильності їхньої системи виховання, змусити їх замислитися над її результатами.

Батькам, яких поглинула бізнесова діяльність, необхідно довести, що такий стиль виховання дитини в сім'ї робить її самотньою, емоційно нестійкою та ін. Таким дітям і в дорослому житті, напевне, буде непросто. Тому батькам варто подумати про адаптацію їх до реального життя, про недоцільність перекладання відповідальності за виховання дітей на вчителів, репетиторів. Дитині більше потрібен емоційний зв'язок саме з батьками, їхня безпосередня участь у житті дитини важливіша, ніж машина, охорона і прислуга. Діти мають відчувати, що для батька і матері вони не менш важливі, ніж робота. У таких сім'ях слід заохочувати інтерес дітей до навчання, а не переконувати їх у тому, що вищий навчальний заклад і робота їм забезпечені незалежно від шкільних успіхів. Треба також вести розмову про те, що відгородження дитини від однолітків звужує коло її спілкування, вона не навчиться будувати свої стосунки з різними людьми, дружити й любити за покликом душі.

Традиційні методи роботи школи та сім'ї

У роботі з батьками учнів використовують різноманітні її види й методи. Наведемо основні з них. Відвідування батьків удома. Допомагає встановити зв'язок з усією сім'єю, з'ясувати її загальну та педагогічну культуру, умови життя учня, його місце в сім'ї і ставлення до нього старших, ознайомитися з досвідом батьківського виховання, дати поради і домовитися про

єдині вимоги до школяра. Деякі вчителі помилково вважають, що відвідувати потрібно лише родини, діти з яких створюють певні проблеми у школі. Безумовно, з батьками таких учнів слід передусім встановити тісний контакт, проте відвідувати бажано сім'ї всіх учнів.

Відвідування сім'ї може мати різну мету: загальне ознайомлення з умовами життя, встановлення єдиних вимог школи і сім'ї до учня, допомога в організації режиму, обговорення з батьками відхилень у поведінці дитини і вжиття необхідних заходів щодо їх запобігання та подолання, залучення батьків до участі в роботі школи, вивчення досвіду виховання в сім'ї. Перш ніж відвідати родину, треба мати початкові відомості про неї та її зв'язки зі школою (особиста справа учня, класний журнал, бесіди з учителями, з самим учнем), відтак з'ясувати основні дані про самого учня, його успішність, поведінку, стосунки з учителями, товаришами. Не обійтися без ознайомлення з педагогічною літературою, в якій розкрито мету відвідування сім'ї. Бажано відібрати і порекомендувати батькам літературу відповідно до теми бесіди, яку проводитимуть з ними.

Успіх відвідування сім'ї залежить не лише від сумлінної підготовки, а й від поведінки вчителя. З самого початку зустрічі з батьками необхідно створити атмосферу довір'я і доброзичливості. В сім'ях, які не мають систематичного зв'язку зі школою, візит учителя розглядають як сигнал біди, батьки насторожуються, готуються до захисту дитини. Тому, завітавши в сім'ю, слід одразу ж "зняти" будь-яку настороженість батьків. Бесіду про дітей починають з позитивних сторін їх характеру і поведінки. Залучаючи батьків до бесіди, поступово переходять до обговорення негативного у поведінці учня. Свої судження про нього слід висловлювати спокійно, тактовно, наводячи незаперечні докази і уважно слухаючи пояснення батьків.

Встановлення істинного стану справ дає змогу накреслити спільний план дій школи і сім'ї, домовитися про взаємне інформування про досягнуті успіхи й труднощі.

Запрошення батьків до школи. У разі необхідності вчитель запрошує батьків окремих учнів до школи на розмову. Під час бесіди з ними дуже важливо дотримуватися педагогічного такту, створити атмосферу доброзичливості, довір'я. Щоб викликати батьків на відвертість, треба розмовляти з ними про учня наодинці, переконати їх в конфіденційності розмови. Така бесіда буде корисна і для вчителя, і для батьків. Педагог відповідає на запитання батьків, висловлює їм свої вимоги. Батьки отримують корисні поради і допомогу від педагога, переконуються в його уважному ставленні до них, турботі про їхню дитину. У такій розмові педагог має бути особливо тактовним, пам'ятаючи, що надмірне акцентування на недоліках учня викликає в батьків насторогу, неприязнь, навіть якщо вони відчувають, що він має рацію.

День відкритих дверей для батьків у школі. Цей вид роботи потребує єдності школи, батьків, учнів, сприяє згуртуванню шкільного колективу. Цього дня у школі проводять батьківські збори, лекції, консультації, екскурсії по школі, організують виставки, вечори, читацькі конференції. В деяких школах їх присвячують питанням трудового, естетичного виховання дітей у сім'ї та ін. В одних школах день відкритих дверей для батьків проводять щочверті, в інших — щомісяця. Роботу з його підготовки очолює батьківський комітет і комісія з питань педагогічної пропаганди. Його доцільно починати з лекції, доповіді, конференції, в яких задіяні всі батьки. Відтак вони працюють диференційовано. Хоч би якою була програма, батьки повинні отримати вичерпні відомості про своїх дітей і поговорити з директором, його заступниками, учителями, класними керівниками, шкільним лікарем, органами дитячого самоврядування.

Класні батьківські збори. Є важливим колективним видом роботи класного керівника з батьками учнів. Їх проводять 1—2 рази на чверть. Такі збори сприяють формуванню громадської думки батьків, об'єднанню їх в єдиний колектив. Тематика зборів визначається загальними завданнями виховання, умовами навчально-виховної роботи в класі, рівнем загальної культури та педагогічного кругозору батьків. Збори можуть відбуватися у вигляді лекцій або доповідей класних керівників, виступів самих батьків та обміну досвідом виховної роботи з дітьми, із залученням учнів, показом їхніх класних робіт і художньої самодіяльності, демонструванням кінофільмів.

Учитель ще до зборів повинен поговорити з окремими батьками, звернути їх увагу на виставку дитячих робіт, стенди з літературою, спеціально випущену стінгазету. Доповідь або виступ вчителя слід виголошувати вільно. Зважаючи на особливості аудиторії, учитель має бути тактовним, не допускати повчального тону, різкості у критиці помилок. Якщо збори проводять у формі обміну досвідом виховання дітей у сім'ї, треба уважно і спокійно вислухати всі виступи і зауваження батьків. У заключному слові вчитель тактовно відповідає на запитання й висловлює конкретні пропозиції. Рішення, прийняті батьківськими зборами, стосуються і батьків, які з тих чи тих причин не змогли прийти на збори. Тому при зустрічі з ними вчитель повинен ознайомити їх із змістом зборів та прийнятими рішеннями.

Подібну підготовчу роботу проводять і перед загальношкільними батьківськими зборами, на яких обговорюють питання, що стосуються всіх батьків: про підсумки навчально-виховної роботи з учнями за півріччя або навчальний рік, про літній відпочинок школярів тощо.

З метою пропаганди педагогічних знань серед батьків організують бесіди і лекції на педагогічну тематику. Їх проводять або для батьків учнів одного класу, або окремо для батьків учнів початкових класів, середніх і старших класів, що дає змогу враховувати вікові особливості дітей. Ці заходи ефективні лише тоді, коли спираються на конкретні факти, проілюстровані цікавими прикладами з питань сімейного виховання.

Глибшому пізнанню методики сімейного виховання сприяють тематичні вечори і вечори запитань та відповідей, на які запрошують працівників правоохоронних органів, лікарів та інших фахівців, причетних до проблем виховання підростаючого покоління.

Для педагогічної пропаганди серед батьків використовують також диспут. Він найприйнятніший за умови, що в класі або в школі сформувався дружний батьківський колектив і кожен може відверто висловитися стосовно обговорюваної проблеми. Диспут не лише збагачує батьків знаннями з педагогіки, більш тісним контактам з учителями, а й створює додаткові можливості для врахування індивідуальних особливостей батьків при засвоєнні ними педагогічної інформації.

Для пропагування педагогічних знань практикують конференції, на яких батьки обмінюються досвідом сімейного виховання з певної проблеми.

В останнє десятиліття виникли нові види виховної роботи з учнями, що передбачають активну співпрацю з батьками під час їх проведення. Це передусім усні журнали, прес-конференції, зустрічі «за круглим столом», батьківські університети, виконання батьками практичних завдань, ознайомлення з педагогічною літературою, перегляд фільмів на педагогічні теми, вечори сімейних традицій, виставки «Світ захоплень нашої сім'ї», прикладної, декоративної творчості, родинних альбомів, колекцій, випуск тематичних газет. Використовують також інші традиційні й нетрадиційні види пропагування педагогічних знань.

Відповідну роль у педагогічному навчанні батьків відіграє їх самоосвіта — читання науково-популярної літератури з питань сімейної педагогіки, тематичні радіо-і телепередачі.

Нетрадиційні форми роботи школи та сім'ї

„У сімейному колі“:

- анкетування батьків ;
- зустріч з лікарями, психологами, юристами;
- відкриті уроки для батьків.

3. Дерево родоводу:

- моя родина;
- дерево родоводу;
- ордени в моєму домі;
- конкурс „Роде мій”.

4. День добрих справ:

- спільна праця дітей, батьків, учителів з благоустрою території школи, району;
- оформлення виставок дитячої творчості та декоративно-прикладного мистецтва „Я і мама-господарки”, „Я і тато-майстри”.

5. Вечір великої родини:

- конкурс художньої самодіяльності батьків і дітей „Лунай у піснях, Україно!”
- класний КВК між дітьми і батьками;
- батьківський і учнівський брейн-ринг „Що? Де? Коли?”;
- „Тато,мама і я-спортивна сім'я.”

6. Дискусійний клуб:

- виховання культури поведінки у молодших школярів;
- заохочення і покарання дітей в сім'ї;
- засоби впливу на дитину;
- якою повинна бути дитина?

7. Сімейні свята в школі:

- „Шануй батька і неньку, родину рідненьку”;
- „Оспіваймо жінку”;
- „Ой яка чудова українська мова”;
- лицарський турнір.

8. Педагогічні практикуми для батьків:

- характер вашої дитини, який він?;
- виховання у дітей самостійності ;
- вимогливість і педагогічний такт;
- роль особистого прикладу батьків у вихованні дітей;
- що таке правильний стиль життя у сім'ї?;
- духовна єдність поколінь у вихованні дітей;
- невдячні діти. Де витоки?;
- телебачення, сім'я, діти;
- інтелектуальні ігри і цілі у вихованні дітей;
- культура поведінки школяра. Як її виховати?;
- як розвивати навчальні можливості дитини? ;
- врахування особливостей дитини і корекція негативних рис.

9. Лекції:

- родинне виховання у структурі суспільних відносин;
- виховання у дітей шанобливого ставлення до Батьківщини, рідної мови, культури українського народу;

- про організацію навчання першокласників(другокласників, третьокласників);
- виховання старанності і наполегливості у навчанні;
- виховання уваги дітей.

10. Бесіди(індивідуальні, групові):

- цілодобовий приклад батьків-головне джерело виховання;
- щоб ваша дитина була слухняна;
- про необхідність контролю за виконанням домашніх завдань;
- розумна організація сімейного виховання;
- як спонукати інтерес до книг, до читання;
- виховання у дітей почуття відповідальності;
- культура взаємин між дорослими і дітьми в сім'ї;
- чому вашій дитині важко вчитися?

11. Конференції:

- гра та праця в житті молодших школярів;
- виховання свідомої дисципліни у дітей в сім'ї;
- обмін досвідом сімейного виховання. Формування естетичних смаків і почуттів учнів.

У своїй педагогічній практиці найчастіше я використовую такі методи співпраці із батьками:

- Класні батьківські збори;
- День відкритих дверей для батьків;
- Педагогічні практикуми;
- Педагогічні бесіди;
- Вечори великої родини.

Традиційною формою роботи з батьками є **батьківські збори**, які у межах часового простору пропонують їм не лише діагностичну картину психолого-педагогічних

спостережень за дітьми, але й можуть надати практичну допомогу у спілкуванні з дитиною. Практика свідчить, що лише лекційний виклад проблем шкільного життя першокласників не завжди є ефективним. Тому пропонується залучити батьків до спільного вирішення проблемних ситуацій, які виникають у педагогічній площині «дитина – вчитель – батьки – дитина – вчитель».

Використання інтерактивних технологій і проєктивних методик дає

можливість батькам побачити проблему очима дитини.

Наприклад, на початку нового навчального року із першокласниками, я пропоную батькам таку вправу **«Темперамент моєї дитини»**.

Батьки отримують відповідний бланк та ставлять «+» чи «-» у відповідних графах.

1	6	12	16	20	Сангвінік
3	5	7	13	17	Холерик
2	9	10	14	19	Меланхолік
4	8	11	15	18	Флегматик

□

Після цього батьки об'єднуються за типом темпераменту своїх дітей, їм дається певний час для складання правил спілкування із їхньою дитиною. Правила оголошуються, обговорюються та доповнюються.

Вправа «Бінго». Кожному учаснику роздається аркуш паперу А-4. Необхідно скласти аркуш вертикально навпіл, а потім без ножиць чи будь-яких інших ріжучих предметів, тільки руками „вирізати" фігурку „Бінго" - силует дитини. Після цього кожен учасник пише на „Бінго" про мрію дитини, улюблену страву, улюблений шкільний предмет, захоплення, улюблену іграшку, так, як показано на малюнку. На наступному етапі учасники встають зі свої місць і, підходячи один до одного, мають знайти та записати на відповідних частинах „Бінго" імена тих батьків, які мають однакові позиції.

Після цього учасники знову сідають у коло. Вчитель ставить запитання:

- Чи є такі учасники, в яких однаковими є всі позиції?
- У кого збіглася одна позиція?
- У кого збіглися декілька позицій?
- Чи є учасники, у яких усі позиції різні?

Який висновок можемо зробити, аналізуючи вправу? (Батьки мають зробити висновок, що немає дітей з однаковими характеристиками, всі діти різні, тому до кожного потрібно застосовувати свій підхід).

День відкритих дверей. У деяких школах для цього виділяють певний день місяця, в інших проводять його залежно від конкретних умов. У цей день в школу запрошують усіх батьків. Відвідування уроків, безпосереднє ознайомлення з роботою вчителя, спостереження за дітьми є дієвою формою педагогічної пропаганди. Щоб батьки з безлічі вражень виділили справді потрібне, класний керівник проводить з ними вступну бесіду. Він визначає, на що потрібно звернути особливу увагу. Спостерігаючи за іншими дітьми, легше

визначити причини відставання у навчанні сина чи доньки. Вчитель може запропонувати батькам звернути увагу на прийоми, які він застосовує для зосередження уваги учнів на необхідному, на те, як вводить у навчальний процес ігрові ситуації тощо. Учитель звертає увагу батьків і на те, як у класі здійснюється турбота про здоров'я учнів: у приміщенні прибрано, провітрено, педагог стежить за осанкою учнів, запобігає їхній втомі, вводячи у процес уроку фізкультхвилинки, турбується про вчасне та якісне харчування.

Перед організацією дня відкритих дверей, якщо він відбувається вперше, батьків слід попередити, щоб вони в жодному разі не перебивали вчителя, а всі пропозиції та побажання висловлювали після уроку.

Педагогічні практикуми за активної участі батьків. Батьки попередньо домовляються зі мною, на яку тему їм виступити перед дітьми. Потім самостійно готуються та виступають перед дітьми із доповідями та іграми.

Ось так ми потрапили до країни Колгейт, яку нам підготувала родина Дмитрієвих.

Найбільше мені та батькам учнів подобається проводити Вечори у великій родині. Нещодавно, а саме 28 лютого ми проводили спортивне свято «Мама, тато, я – спортивна сім'я». Усі батьки із задоволенням прийняли участь у цьому святі та залишились задоволеними.

□
□